וחוזר ואומר הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בבית טעמא דאין בידו מעות הא אם יש בידו מעות ליקני להו לאידך במשיכה ופריק דהכי עדיף דהוה ליה נכרי ואי אמרת מטבע נקנה בחליפין ניקנו ליה מעות להאיך אגב סודר ולפרוק דלית ליה סודר ונקנינהו נהליה אגב קרקע דלית ליה קרקע והא עומד בגורן קתני בגורן שאינו שלו ואיכפל תנא לאשמועינן גברא ערטילאי דלית ליה ולא כלום אלא לאו שמע מינה (א)אין מטבע נקנה בחליפין שמע מינה ואף רב פפא הדר ביה (ב)כי הא דרב פפא הוו ליה תריסר אלפי דינרי בי חוזאי אקנינהו לרב שמואל בר אחא אגב אסיפא דביתיה כי אתא נפק לאפיה עד תווך וכן אמר עולא אין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבי אסי אין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אין מטבע נעשה חליפין איתיביה רבי אבא לעולא הרי שהיו (ג)חמריו ופועליו תובעין אותו בשוק ואמר לשולחני תן לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר וטריסית ממעות שיש לי בביתי אם יש לו מעות מותר ואם לאו אסור ואי סלקא דעתך אין מטבע נעשה חליפין הויא ליה הלואה ואסור אשתיק א"ל דלמא אידי ואידי בפרוטטות שנו דליכא עלייהו טבעא ואידי ואידי פירא הוו ומש"ה נקנו בחליפין א"ל אין דיקא נמי דקתני יפה דינר וטריסי' ולא קתני דינר יפה וטריסי' ש"מ רב אשי אמר לעולם בדמים ובפרוטטות כיון דאית ליה נעשה כאומר (ג)הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח ת"ש (י)כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין כל הנעשה דמים באחר מאי ניהו מטבע ושמע מינה מטבע נעשה חליפין אמר רב יהודה ה"ק

כל

וחוזר ואומר. הרי פירות של מעשר שני שלך יהיו מחוללין על מעות שיש לי בבית ויקנה המעשר הזה את המעות ויצא לחולין: **טעמא דאין בידו מעות.** דמדקתני ואין בידו מעות ש"מ דאם היה בידו מעות שם בגורן לא היה אומר לו התנא לעשות כן אלא המעות הללו היה מוסר לחבירו ומקנה אותם לו במשיכה: **ופריק.** וחבירו זה פודה את המעשר: **דהכי עדיף.** שאינה נראית ערמה כל כך להיפטר מן החומש: **דהוה ליה.** חבירו נוכראה לגבי מעשר וקרינן ביה ממעשרו(ט) פרט של אחרים: **נקנינהו נהליה אגב קרקע.** יתן לו זה בעל מעשר קרקע בחזקה ועמהן המעות ומשיחזיק זה בקרקע יהיו המעות קנויות לו בכל מקום שהן דתנן (קדושין דף כו.) נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה ומבירו זה יאמר הרי פירות הללו מחוללין על מעות שיש לי בביתך דהכי עדיף דהוה ליה נוכראה. והך קושיא לרב פפא לא מקשינן אלא אתמוהי קא מתמה אמתני': **איכפל תנא כו'.** נתעסק התנא וטרח להורות לנו הלכה בדבר שאינו מצוי שיהיה אדם עומד בגורן ערום אלא לאו ש"מ בגורן שאינו שלו אבל סודר יש לו ואפילו הכי הפירות צריך ליתן לו במתנה שאין המעות נקנין בחליפין: **ואף רב פפא הדר ביה.** ממאי דאמר מטבע נקנית בחליפין: **ואקנינהו לרב שמואל.** שהיה הולך לשם כדי שיביאם לו שאילו לא הקנה לו לא היה נותנם לו מי שהפקדון אצלו שמא יאבדו בדרך יחזור רב פפא ויתבעם לו: **אגב אסיפא דביתיה.** מפתן ביתו. אלמא מדאצטריך ליה לאקנוייהו אגב קרקע ש"מ אין מטבע נקנה בחליפין: **עד תווך.** שם מקום: **וכן אמר עולא.** האי וכן לעיל קאי אפלוגתא דרב ולוי: **תובעין אותו.** מעות שכרם ומזונותיהם: **תן לי בדינר מעות.** תן לי פרוטות בשוה דינר והדינר אין עתה בידי אבל אני אעלה לך עד יום פלוני **יפה דינר וטריסית.** קס"ד דינר יפה היוצא בהוצאה קאמר וטריסית מעה קטנה: **ואפרנסם.** אעשה צרכיהם כלומר אסלקם מעלי. כל צורך סיפוק קרי פרנסה קונדרי"ר בלע"ז: **אם יש לו.** בביתו אותן מעות שהוא אומר: **מותר.** קס"ד דכיון דיש לו הוו להו חליפין דהחליף אלו באלו אותן שבביתו באלו ומחמת דוחקו אוזיל גביה לתת לו טריסית יותר. ואין כאן משום רבית שהרי אין כאן שכר המתנה שהרי אין ממתין לו כלום שהרי הוא פורעו מיד דמשמשך את מעות השולחני נקנה לו הדינר שבביתו בכל מקום שהוא: **ואם לאו אסור.** דכיון דאין לו הדינר בביתו אין כאן חליפין אלא כשאר מכר בעלמא שהוא מתחייב לו הדינר לאותו זמן וטריסית מוסיף לו בשכר מעותיו שהמתין: **ואי אמרת אין מטבע נקנה בחליפין ואין מטבע נעשה חליפין.** אפילו יש לו נמי אין קנין לו במקום שהם שם ואין זו אלא הלואה ואע"ג דדרך מקח וממכר הוא קי"ל לקמן(י) כללא דרביתא כל אגר נטר ליה אסור אלא לאו שמע מינה מטבע נעשה חליפין ונקנה בחליפין דהא הכא תרוייהו מטבע נינהו של שולחני נעשה חליפין ושל בעל הבית נקנה בחליפין: **אמר ליה.** רבי אבא לעולא: **דלמא.** מלית לתרוצינהו לאידי ואידי בין דשולחני בין דבעל הבית: **בפרוטטות.** מעות של נחושת שהם עדיין בלא צורה כעין אסימון של כסף: **אמר ליה.** עולא אין שפיר תרצת לה ודיקא נמי מדקאמר יפה דינר וטריסית דמשמע אעלה לך מפרוטטות שבבית שוה דינר וטריסית: **ולא קתני דינר יפה.** דליסתמע דינר של כסף טוב וטבוע: **רב אשי אמר לעולם בפרוטטות.** היא כדקאמרת מדקתני יפה דינר ומיהו טעמא לאו משום דנקנה בחליפין אלא משום דאפי' התנה עמו בתורת דמים אין כאן רבית דלאגר נטר ליה שאפי' הלואה אם יש לו בביתו מותר לתת לו עודף דהוה ליה הלויני עד שיבא בני(כ): **כל הנעשה דמים באחר.** משנה היא בקדושין (דף כח.). וקס"ד דה"ק כל הרגיל להיות ניתן דמים באחר דהיינו מטבע: **כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין.** אם נתנה בעלים בתורת חליפין בחליפי שור ופרה כיון שמשך בעל הפרה את המטבע נתחייב בעל המטבע בכל אונסין שיולדו בחליפין מעתה אם מת השור מת לו אע"פ שלא משך כו'. אלמא קנה בחליפין של מטבע:

כל

ונקנינהו נהליה אגב קרקע. [א] אברייתא פריך כדפיר' רש"י וי"ל דאדרב פפא פריך אי אמרת בשלמא דאין מטבע נקנה בחליפין מיירי שיש לו סודר ואין לו קרקע דהשתא לא הוי ערטילאי אלא אי מטבע נקנה בחליפין ומיירי שאין לו סודר וגם צ"ל דמיירי בגורן שאינו שלו אכפל תנא כולי האי והדאמר והא עומד בגורן קתני לאו פרכא היא אלא מסיק למילתיה דמיירי דלית ליה קרקע וקשה דלקני ליה המעות בהודאה כמו שקנה רב מרי מרנא על ידי הודאתו של איסור בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט.) אע"פ שהיינו יודעין שלא היו שלו תחלה וה"ה בבריא מדקנינהו רב מרי אע"ג דלא הוי בר ירושה(ס): **אלא** ש"מ דאין מטבע נקנה בחליפין. ומ"ד נעשה חליפין נמי איתותב דמדאינו נקנה כ"ש שלא נעשה ונטר עד הכא כדי להקשות לתרוייהו ולכך המתין נמי עד הכא לומר וכן אמר עולא וכן(פ) אמר ר' אמי אמר רבי יוחנן משום דהך (צ)ברייתא מסייע להו: **אידי ואידי בפרוטטות.** פירוש שולחני נתן לו פרוטטות ובעל הבית משלם לו פרוטטות דליכא עלייהו צורתא ולכך נעשה ונקנה בחליפין וא"ת ולימא שהשולחני נתן לו מעות ולא פרוטטות וכן נראה שהרי צריך ליתן לפועלים ובעל הבית הקנה לו בקנין סודר הפרוטטות שבביתו וי"ל דתן לי מעות משמע דבנתינה זאת אתחייב לך דינר וטריסית: **ולא** תני דינר יפה. דמשמע דינר טוב וא"ת והיכי ס"ד דינר טוב והא ממעות שיש לי בביתי קתני וי"ל דמעות לאו היינו שמו של המטבע אלא כלומר ממטבעות שיש לי בבית ואית ספרים דלא גרסי בברייתא ממעות שיש לי בביתי: **נעשה** כאומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח. וא"ת נהי דשרי סאה בסאה בעד שיבא בני כו' סאה בסאתים מי הכא שנותן לו טריסית יותר אסור והוי רבית גמור וי"ל דהכא אינו נותן לו אותו מטבע עצמו שלקח אלא מין אחר דדמי למקח וממכר וה"ק כמו שמותר סאה בסאה דרך הלואה באומר עד שיבא בני משום דסאה בסאה רבית דרבנן ה"נ דרך מקח וממכר אפילו סאה בסאתים מותר באומר עד שיבא בני: **כל** הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין. לרב דאמר(ל) בכליו של קונה ה"פ כיון שזכה זה בעל החפץ במטבע נתחייב זה הלוקח באונסי חליפין דכל היכא דאיתיה דיליה הוא ואי ל"ג זה שני הכי פירושו כיון שזכה זה המוכר במטבע נתחייב איהו לשלם ללוקח החפץ שהוא חליפי המטבע וללוי דאמר בכליו של מקנה הוי פירושו אפכא דאי גרסינן זה שני הכי קאמר כיון שזכה זה הלוקח במטבע נתחייב המוכר ליתן לו חליפין ואי לא גרסינן זה שני הכי קאמר כיון שזכה הלוקח במטבע נתחייב הוא באונסי החפץ אי נמי ללוי הוי פי' זה כמו לרב וכיון שזכה זה פי' המוכר בהנאה שקבל ממנו הלוקח מטבע והדתנן (לקמן דף ק.) המחליף פרה ללוי הוי פירושו המחליף פרה בהנאת קבלת חמור וכן החליף שור בפרה דבסמוך(מ): **שמע** מינה מטבע נעשה חליפין. ואע"ג דמעות אינם קונות ה"מ סתמא אבל אי מפרש בתורת חליפין קני א"נ אפי' בסתמא כיון דמחזיר לו המטבע כדרך להחזיר הסודר קנו בחליפין וא"ת והלא יאמר נשרפו חטיך בעלייה וי"ל דלא שכיח מילתא שיקנה המעות דרך חליפין דלא שכיח שיתן המוכר חפצו בחליפין מעות שאינם שוות המקח דדרך חליפין שאינם שוים מעות המקח ולא גזור רבנן כדאמר בסמוך גבי החליף דמי שור בפרה ובקנין סודר דשכיחא ליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה דכיון דלא קיבל המוכר המעות טרח ומציל פן יסרב הלוקח ליתן לו המעות:

ופירי

מסורת הש"ס

א) [ב"ב קמט.], ב) ב"ק קד: [ע"ש] ב"ב פו: קנ:, ג) [לעיל מד: לקמן עה.], ד) קדושין כח., ה) [ויקרא כז], ו) [דף סג:], ז) [לקמן עה.], ח) [ועי' תוס' ב"ק קד: ד"ה אגב], ט) צ"ל אמר רבי אסי וכן אמר רבה בב"ח אמר ר' יוחנן, י) [צ"ל מתני'], כ) [לקמן מז.], ל) [עי' תוס' קדושין כח. ד"ה כל],

◆

הגהות מהר"י לנדא

[א] תוס' ד"ה ונקנינהו כו' אברייתא פריך. נ"ל אמתניתין פריך:

◆

מוסף רש"י

אגב אסיפא דביתיה. מפתן ביתו, דמחובר לקרקע הוא וקרקע הוא כך שמעתי, נ"א סיפא דביתיה סוף בית, הקנה לו זוית אחת (ב"ק קד:) סף ביתו מקרקע, כדי שיביאם לו והיינו הרשאה, ואילו לא אקנינהו ניהליה לא הוו יהבי ליה, דלא ליחייבו באונסא דאורחא (רשב"ם ב"ב עז:) שהקנה לו בסודר קרקע כניסת ביתו ואגבו הקנה לו המעות בתורת הרשאה המפורשת בב"ק (ע.) אי נמי הלך והחזק בקרקע והקנה לו המעות כל מקום שהן (שם קד:). **נפק לאפיה.** הלך לקראתו. **עד תווך.** שם מקום, שהיה שמח שהביא לו מעותיו (ב"ק קד:). תווך, מקום במס' נדה (לד:) וכן שמו, ולאשמעינן אתא דמשום קנין זה מסרו לו המעות, דכיון דנפק לאפיה שמעינן דהביא המעות (רשב"ם ב"ב עז:) ויש מפרשין אלי הדרך, ומפרשין נמי שלא יחזיק בהן לעצמו, ולא היא, דכיון דכתב בהרשאה וכל מאן דמתפצי ליה מן דינא קבלתי בין לזכות בין לחובה, מינה שמעינן דשליח שויה, הכי מפרש בב"ק (שם קד:). **כל הנעשה דמים באחר.** כל סוגיא זו עד מז ב: כרב ששת מתרץ לה, נשנית בקדושין כח א-ב, ואלה פירוש רש"י שם וצרף לכאן.

◆

רבינו חננאל

וחוזר ואומר הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בבית ואי אמרת מטבע נקנה בחליפין ליקנהו לחבריה המעות הללו אגב סודר וליפרוק הפירות של מעשר שני של זה דהכי עדיף דהוה ליה נכרי ואין חייב חומש לפי שהוא קונה מעשר שני של חבירו הוא ואינו פודה לפי שאינו שלו. ופרקינן דלית ליה סודר ולא קרקע. ומתמהינן וכי יגע התנא לקבוע משנה על אדם יחף מגולה ראש אלא לאו ש"מ אין מטבע נקנה בחליפין ש"מ. ואף רב פפא הדר ביה מהאי סברא דרב פפא הוו ליה י"ב אלפי זוזי בי חוזאי ואקנינהו לרב שמואל בר אחא אגב אסקופה דביתיה כי אתא נפק רב פפא לאפיה עד תווך כי היכי דליקרוי וליקבלינהו לזוזי עד דלא ייתי ויחזיק בההיא אסקופא (א) דאקני

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ו מהלכות מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' א וסעי' ג:

יט ב מיי' שם הל' ז [ופ"ג מהל' שלוחין ושותפין הל' ז] סמג שם טוש"ע שם סעי' ט וסי' קכב סעי' א:

יט [ג טוש"ע י"ד סי' קנג סעי' ו]:

◆

לעזי רש"י

קונדרי"ר [קונריידי"ר]. לקשט, לצייד.

◆

רבינו חננאל (המשך)

ליה דקיימי' לן אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי גבי מטלטלי כלומר כיון שגבה הקרקע זכה במטלטלין ואין יכול לחזור בו. פי' תווך שם מקום ומפורש במסכת נדה (ד' לג ע"ב) דאזל רב פפא לתווך ואמר ליכא צורבא מרבנן הכא דליקבלינהו לאפיה וכו'. מתיב ר' אבא לעולא דאמר אין מטבע נעשה חליפין מהא דתני בתוספתא הרי שהיו חמריו ופועליו תובעין אותו בשוק ואמר לשולחני תן לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר וטריסית ממעות שיש לי בבית יש לו מעות בידו מותר אין לו אסור דינר זה זולתי טריסית הוא דתנינן בתוספתא אוכל פועל קישות ואפי' בדינר כותבות אפי' בטריסית ואי סלקא דעתך דאין מטבע נעשה חליפין הוה ליה הלואה ואסור ליטול ממנו טריסית ששוה יתר מדינר שנתן לו דהויא ליה רבית. ופרקי' בפרוטות שנינו כלומר תן לי בדינר מעו'. [מעות] הללו פרוטות הן כגון אסימון שאין לו מטבע שקונין כדתנן מעות הרעות קונות את היפות ואמרינן אין דייקא נמי מדלא קתני ואני פורע לך דינר יפה אלא קתני תן לי בדינר מעות ואני אעלה לך יפה דינר שמעינן מינה דהכי אמר ליה תן לי בדינר מעות ואני אעלה לך פרוטות יפה דינר טריסית. רב אשי אמר לעולם כדקתני וכיון דאית ליה מעות שרי נעשה כאומר לו עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח דליתה אגר נטר לי' וכל כי האי (ב) גוונא יד ביד שרי אע"ג דשפי ליה דכי מקח וממכר דמי ושרי. ת"ש מהא דתנן בקידושין פ"א כל הנעשה דמים באחר וכו' פי' כל דבר שנעשה דמים לחפץ כגון דינר כסף שנעשה דמים לטלית כיון שקיבל בעל הטלית את הדינר זכה בו נתחייב בעל הדינר בטלית שכבר קנאה ועמדה ברשותו בזכיית בעל הטלית בדינר ש"מ דינר זה שהוא מטבע נעשה חליפין וקנה בעל הדינר את הטלית בחליפין.

א) פי' בשטה מקובצת כאן דהעתיק ל' רבינו כי היכא דלא לחזק אסיפא דביתא היא דנפק לאפיה דאמר רבא אקני ליה וכו' גבה מקרקעי גבי מטלטלי ע"כ וע"ש מש"כ על דברי רבינו בזה:

ב) נראה דצ"ל דהוי יד ביד כו':